

s nemzetünknek soha el nem feledhető hű barátja volt, s a kinek itten kapott sebénél fájóbban vérzett szíve, midőn hazánkat és annak szabadságát a tulerő ellen megvédeni nem tudá. Pedig a miért ez ütközet elveszett, az áldozat ép úgy nem volt hiába való, mint Termopylénél, mert ebből is nemzetünk örökké lelkesedést merít, még a haza és szabadság szent eszménye marad a népeknek. Titeket hívunk erre legméltóbb tanuknak az alvó hősök élő bajtársai, kiket a gondviselés mindnyájatok áldozatáért azzal jutalmazott, hogy az elvetett magnak virágzását és termését is lássátok s a reátok várakozóknak a haza hálájáról majdan hirt adjatok. Fogadjátok Ti is e hazafias gyülekezet tiszteletadóját.

S távozhatnánk-e innen, avagy érinthetné-e lábunk e völgy porát a nélkül, hogy „áldó imádság között mondván el szent neveiket“ föl ne tekintsünk a magyar nemzet azon *ragyogó csillagára*, a mely e kies vidék fölött vett magának égi lakást, hogy *nevével* e nagy temetőre örök fényt árásson?!

Óh, foglaljuk mindannyijokat, kik „a haza törvényeinek engedelmeskedve haltak meg“, szent áhitattal imánkba, hogy nyugvó poraikon viraszson a nemzeti kegyelet — s a szabadság angyala örködjék fölöttük és imádozt hazánk fölött! melynek népei a Kárpátoktól az Adriáig éljenek békében és éljenek boldogan egymás mellett!

És ezzel az emlékoszlopot avassuk fel a hazafiság szent oltárára, melyet a halandók emeltek a halhatatlanoknak. Hirdesse ez, hogy nemcsak az egyház, de a nemzet hitében is él a feltámadás!

Erdélyi írók XVII. századbeli külföldi iskoláztatásához

becses adatokkal szolgálhat Szabó Hellebrant Régi Magyar Könyvtárának III—IV. kötete, mely az erdélyi íróknak külföldön nyomtatásban megjelent munkáit is adja pontos bibliographiai leirással; így a XVII. században a franekerai egyetemen tanult erdélyi theologusok értekezéseit is, melyek önálló alakban valószínűleg nem is láttak napvilágot, hanem mint egy colligatumnak külön czímlappal ellátott részei. Egy ilyen colligatumban (Ideae Theologiae. Franekerae 1635. és 1636.) akadtam reá *Vásárhelyi Mihály* következő czímű értekezésére: „Ideae Theologiae. Disputatio XXX. De Redemptorum vocatione ad Fedus Gratiae in genere. Et de eadem per Predicationem Verbi in specie. Respondente Michaele B. Waasarhely Hungaro-Transylvano. Franekerae. Exceudebat Vedericus Balck etc. Anno 1635.“ 8° Gg—Hh. Az értekezés eddig ismeretlen volt.

Említés van téve még azonfelül e colligatum egyik-másik helyén *Marosvásárhelyi Jánosról*, *Ardai Horvát Pálról*, ki üdvözlő latin ódát írt egyik barátjának. Két ilyen költeménye van *Gidófalvi Balázsnak* is, kinek czímeres nemes levelét e folyóirat mult hónapi száma hozta, melyek közül az egyiket 1635. márcz. 25-én, a másikat 1635. június 15-én írta, a miből tehát megtudjuk, hogy *Gidófalvi*

még 1635-ben Franekerában tanult, a hová Szinyyei szeriut 1632-ben ment.

Fölemlíthetünk e colligatumból még egy ismeretlen hungaricat is, magyarországi szerzőtől: Hiripi Istvántól: „*Idea Theologiae. Disputatio XXVIII. De Redemptorum Justificatione. Respondente Stephano Hiripi Hungaro. Franekerae. Vedericus Balck. 1635. 8° Ee – Ff.*”

Ez adatokat talán értékesíthetni a X/II. századbéli külföldi iskoláztatás megirandó monographiájában. L. I.

Történelmi tanulmány-kirándulás.

Érdekes és tanulságos kirándulást tettek a kolozsvári egyetem történelmi collegiumának hallgatói, a szüreti szünet felhasználásával, *dr. Szádeczky* Lajos egyetemi tanár vezetése alatt, a Szamos völgyén, hogy az ott található történelmi nevezetességeket és emlékeket megtekintsék. Okt. 17-én indult a kiránduló társaság *Szamosujvárra*, hol *Szongott* Kristóf főgimnáziumi tanár, az „Armenia” tudós szerkesztője, az örmény-irodalom és cultura hazánkban legalaposabb ismerője, fogadta, vendégelte és kalauzolta a kirándulókat.

Legelőbb is a plebánia templomba, majd a Salamon templomba vonult a társaság s tekintette meg a két templom nevezetességeit. Azután a régi római „castrum”-helyére mentek a város határában, a hol az ásatás vezetője: *Ornstein* József, ny. őrnagy, magyarázta meg a castrum terjedelmét s az eddig napvilágra került felíratos köveket. A római castrum után a régi erdélyi várkastély (most fegyintézet) ódon falait, bástyáit, felíratos címerezes köemlékeit kereste fel és szemlélte meg a társaság *Amberger* László gondnok és *dr. Mártonfi* Lajos, főgymn. igazgató szíves kalauzolása mellett.

Szamosujvárról Deésre ment a társaság, gyönyörködve a Szamos festői szépségű völgyében. Deésen a góthstylú, szép, népies motívumokkal díszített falfestésekben gazdag ref. templomot néztek meg, majd a sétatéren azt a követ, melyen, a deési hagyomány szerint, a hét vezér pihent meg (!)

Másnap Beszterezén időztek a kirándulók, hol a szintén góthstylben épült luth. templomot szemlélték meg; a magas ívezetű templomban a becses műkincsek egész seregét találták, számos keleti szőnyeget, melyekben az erdélyi luth. templomok oly gazdagok, továbbá néhány igen érdekes felíratot, többek közt a lépeső fejénél az Anjouk liliosom címerét is. A templom érdekes tornyából élvezett szép kilátás után néhány régi, XIV–XV. századból még fennálló házat néztek meg; ezek közül egyikben Péter, moldovai vajda lakott, mint azt egykorú felíratok igazolják (1490.).

Időközben a kirándulókat *dr. Meltzl* Hugó egy. tanár meghívta szüretre, a közeli Besenyőre, hol a történelmit gazdasági és ethnographiai tanulmányok váltották fel a falu szász lakossága között.

Okt. 19-én este, három napi bolyongás után, érkezett haza a kis csapat kedves emlékekkel, tudásban gazdagodva. G. F.

A pákói Dávid és Albert családok czímeres nemes levele.

E két család nemes levelét II. Rákóczy György fejedelemtől kapta 1649-ben „figyelembe vévén és szemlélvén — mint az oklevélben olvasható — Dávid Istvánnak, udvari futárunknak, Dávid Péternek és Jakabnak, valamint Albert Baláznak hűségét és hűséges szolgálatait, melyeket ezek nekünk és a mi országunknak Erdélynek, minden reájuk bizott ügyben tehetségük szerint hiven és állhatatosan tettek, s nem kételkedünk, a jövőben is tenni fognak.“ Ezekre való tekintettel a fent megnevezetteket „e statu plebea ac ignobili“ a nemesek közé emeli, s „ezen tisztá és tökéletes nemességök jeléül“ a következő czímert adományozza nekik: A kékszínű háromszög alakú paizs alját zöld mezőn két lábon álló oroszán foglalja el, mely egyik lábával kivont kardot, a másikkal érett szőlőfürtöt három kalászszal tart. A paizs fölé helyezett zárt sisakból, melyet gyöngyökkel és kövekkel díszített korona vesz körül, emelkedik ki a sisakdísz: egy kar.

A czímer részletes leírása az eredetiben különben így hangzik: „Scutum videlicet triangulare caelestini coloris, cuius fundum cespes viridis occupat, in quo Leo integer naturali suo colore depictus, corpore erecto, ore hiante, lingua rubicunda exerta et cauda sursum levata posterioribus pedibus stare, anterioribus autem dextero gladium evaginatum sanguine tinctum, sinistro vero uvas maturas cum tribus tritici aristis per unguis singillatim distinctis fortiter tenere conspicitur; supra scutum galea militaris clausa est posita, quam contegit diadema regium gemmis et unionibus decenter exornatum, ex quo vicissim brachium exurgere videtur, ex cono vero galeae teniae sive lemnesci variorum colorum hinc inde defluent, utrasque oras sive margines ipsius scuti pulcherime ambiunt ac exornant; prout haec omnia in capite sive principio praesentium literarum nostrarum, docta manu et arte pictoris clarius expressa ac depicta esse cernuntur.“

Az oklevél többi részében a szokásos kifejezések olvashatók. Függő pecséttel ellátott eredetije Dávid Antalnál van Pákén.

L. I.

Erdélyi Múzeum-Egylet.

I. Igazgató-választmányi ülés.

Az E. M. E. igazgató-választmánya nov. 6-án, dr. Szamosi János elnökelete alatt tartott ülésén örömmel értesült arról, hogy a es. és kir. várkapitányság immár elküldötte a prágai szent György szobornak gypsmásolatát az Erdélyi Múzeum számára, melyet Ő Felsége főudvarmesteri hivatala rendeletére készíttettek. A bronz-szobor 1373-ból való s magyar szobrászok, a Kolozsvári testvérek műve.

Bemutatott dr. Bálint Sándor, volt állattári őrségéd levele, mely-